

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
 K 30, POJEDINI BR. 4 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Šekel

Nakon dugih godina, u kojima smo živjeli od velike nade i vršili pripravn rad odgajajući narod i pripremajući ga za veliki čas, u kojima smo pored neznatnog praktičkog rada debatirali na našim kongresima i konferencijama i teoretizirali u našem novinstvu, došao je takoreći iznenada dugo iščekivani čas, koji nam je donio međunarodno ispunjenje naših zahtjeva. Erec Jisrael priznat je po narodima kao narodna domaja židovskog naroda.

Židovski narod preuzeo je veliku zadaću, kakove još nikad nije imao, preuzeo je u času, težem no što ga je imao ikad u svojoj povijesti. Dok smo s jedne strane puni oduševljenja nad postignutim političkim uspjehom i dok se pitamo, kako ćemo ga bolje iskoristiti, dotle pretežita većina židovskoga naroda na istoku Evrope gine od krvničkih ruku fanatizirane mase, onaj dio, koji je bio najpozvaniji da sardjuje na velikom obnovnom djelu našega naroda.

Odlučni čas, u kome živi današnja generacija, traži od nas, da shvatimo svu veličinu istorijskog događaja i da pregremo svim silama, kako bi udovoljili svojim dužnostima. Veliko djelo preporoda, uspostava židovske narodne domaje, moguće je samo onda, ako sav narod bude pripravan i voljan da doprinaša žrtve, koje daleko nadilaze svako dosadanje naše podavanje. Goleme zadaće, koje smo na sebe preuzeli, iziskuju i vanredno velikih sredstava, koje može da namakne samo cijeli narod.

Veliki istorijski momenat nije nas našao dovoljno spremne. Još uvijek gotovo cijeli židovski svijet galuta debatira i teoretizira, raspravlja o svim mogućim pitanjima. I dok jedni prekoravaju vodstvo, da je premalo tražilo i malo dobilo, da nije inicijativno i odlučno u zastupanju naše stvari, a drugi su puni hvale i duboke harnosti prema muževima, koji uz najteže uvjete, gotovo bez ičije pomoći, izvojštiše tako zamjerne uspjehe: dotle je pučanstvo Erec Jisraela prešlo preko svih tih pitanja k pozitivnom radu. Prešlo je preko svih vidljivih i nevidljivih spona i zapreka i kraj svihrazolikosti u shva-

ćanju k djelu u spoznaji, da je danas najbitniji zahtjev časa stvaranje pozitivnih vrednota, koje su jedino kadre da ojačaju našu poziciju i prema vani i unutra. Ono vazda ima u vidu, da samom priznajom prava židovskoga naroda na Palestinu nije obnovno djelo izvršeno, već je sebi svijesno svih poteškoća, koje nas čekaju. Ono znade, da stojimo istom na početku i da valja čim prije započeti radom. Ono je sretno, što može da vrši pionirski rad i tek nedostatak sredstava mogao bi ga zaustaviti u velikom preganću izgradnje židovske narodne domaje.

Vodstvo svjetske cionističke organizacije preuzelo je na svoja ramena neizmerno veliku zadaću i odgovornost ne samo pred današnjim, već i budućim generacijama. I u punoj svijesti velike svoje odgovornosti obraća se vodstvo u ovom odlučnom času svim zemaljskim organizacijama starim pozivom za ubiranje šekela, poreza, koji plaća svaki organizovani cionista. Traži, da milijun Židova i Židovki preko osamnaest godina dokumentuje plaćanjem šekela usvojenje bazelskog programa, ispunjenje prve dužnosti organizovanog cioniste. Vodstvo svjetske cionističke organizacije s puno povjerenja šalje svoj poziv cionističkim organizacijama uvjerenom, da će svaki shvatiti važnost časa i ispuniti svoju dužnost. Ono ima puno ufanje, da će šekelska akcija u ovoj godini, u kojoj smo započeli djelo izgradnje židovske narodne domaje, gdje već sad vidimo prve uspjehe velikog rada, biti velika i dostojna manifestacija židovskoga naroda. Danas više no ikad moramo dokazati, da iza vodstva doista stoji židovski narod. Ne radi svijeta, jer vlade su već priznale vodstvo cionističke organizacije kao jedino zakonito zastupstvo židovskoga naroda. Danas treba vodstvo više no ikad ovaj vidljivi dokaz, ovu legitimaciju židovskog naroda, kako bi našlo u njemu veliku snagu za izvršenje velikih zadataka. Cijeli židovski narod treba ne samo da se organizira, već da pridonaša i žrtava, koje su potrebne, da bi vodstvo moglo da udovolji svim svojim zadaćama.

I mi donesavši (u prošlom broju) apel vodstva, uvjereni smo, da će svaki

ispuniti svoju dužnost. Sve nas mora da ispunjava spoznaja, da su žrtve, koje od nas traži vodstvo, neznatne, omjerenе o veličini zadataka, koje valja da izvrši vodstvo i da se ovdje prije svega radi o deklaraciji i okupljanju i brojanju naših redova.

Osobito valja da se istakne, da se prema zaključku londonske konferencije imadu troškovi uprave organizacije namiriti jedino iz šekela.

Narod, koji nije kadar da doprinaša žrtava, ne može obastati, taj nikad ne će doživjeti ispunjenje njegovih ideala.

Djelo, na koje se spremamo, najteže je i samo skrajnjom požrtvovnošću cijeloga naroda moći ćemo da izvršimo obnovu Palestine.

Vršimo svoju dužnost! Namaknimo vodstvu potrebna sredstva i obezbijedimo mu mogućnost rada!

Uredbe o sticanju i gubitku državljanstva putem opcije i molbe

od 25. novembra 1920.

Općenito.

Ovom se Uredbom izvršuju ustanove III. dijela VI. odsjeka (§§-i 70—82.) Saint-Germainskog ugovora od 10. 9. 1919. sklopljenog između Sila savezničkih i udruženih i Austrije, koji je ugovor stupio u važnost u našoj državi 16. 7. 1920.

Prije svega dakle valja istaći, da se Uredba odnosi samo na lica, koja su bila nekadašnji austrijski državljani ili koja to jesu sada, ali mogu po toj Uredbi da optiraju za naše državljanstvo.

Lica, koja su bila nekad ugarski, bugarski, turski državljani, ili koji to jesu, ali će moći da optiraju za naše državljanstvo moraju sačekati ratifikaciju dotičnih mirovnih ugovora i izdanje posebnih zakona ili uredaba o provadjanju tih ugovora.

Nastojat ćemo u kratko i pregledno prikazati Uredbu, upozorujući uz to one, kojih se tiče, da se obraćaju na kompetentne vlasti ili na pravnike radi daljnjih objašnjavanja.

Pojedine židovske općine trebale bi da uvede pravna savjetništva za svoje pripadnike.

I. Ako je zavičajnost ili pripadnost stečena do 1. januara 1910.

Nekadašnji austrijski državljani, koji su imali zavičajno pravo na teritorijama austrijske polovine nekadašnje austro-ugarske monarhije, koje su pripale Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, ili koji su imali pripadnost u Bosni i Hercegovini na dan 1. januara 1910., te su je sačuvali do 16. jula 1920., postaju punopravno državljanima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, i to bez daljnega. (§ 1. Uredbe). Oni dakle ne trebaju za to državljanstvo ni da mole ni da za nj optiraju.

No sva ta lica starija od 18 godina, koja su tako postala naši državljani, a koja su nekad imala zavičajno pravo na teritorijama bivše austro-ugarske monarhije, koje nisu pripale našoj državi, moći će u roku od godine dana t. j. do 15. jula 1921. optirati za (t. j. zatražiti) državljanstvo, one države, kojoj pripada teritorija, gdje su ta lica nekad bila nadležna (§§-i 17. i 18. Uredbe saglasno s članom 78. St. Germ. ugovora).

Isto tako sva lica, koja su porasi i jeziku Nijemci, Česi, Slovaci, Poljaci, Rumunji, Talijani i Mađari, a koja imaju zavičajnost na teritorijama nekadašnje Austrije, koje su pripale našoj državi, mogu optirati u roku od 6 mjeseci (do 16. januara 1921. — ali međjutim produženo) i to Nijemci za Austriju, Česi i Slovaci za Čeho-Slovačku, Poljaci za Poljsku i t. d.

Za Mađare taj rok od 6 mjeseci početi će teći od dana, kad bude stupio na snagu ugovor s Mađarskom (§§-i

22. i 23. Uredbe u skladu s članom 80. St. Germ. ugovora).

Posebne ustanove vrijede u pogledu zakona, a tako i u opće u pogledu opcije za talijansko državljanstvo (§§-i 27.—29. Uredbe u skladu s člancima 71.—74. St. Germ. ugov.). Mi ih izostavljamo, jer su za nas od sporedne važnosti.

Ko hoće da izvrši to pravo opcije, podnijet će prijavu za otpust iz našeg državljanstva, odnosno izjavu upravnoj oblasti prvog stepena, u čijem području ima sad zavičajno pravo ili stalno boravište. Ko stalno boravi izvan granice naše kraljevine, može prijavu podnijeti i našim diplomatskim ili konzularnim vlastima u zemlji stalnog boravišta. Upravna oblast boravišta ili diplomatske i konzularne vlasti otpisat će prijave upravnoj oblasti zavičajne općine, a u Bosni i Hercegovini zemaljskoj vladi.

Prijavi valja priložiti u prvom slučaju opcije dokaz, da je dotičnik nekad imao zavičajno pravo u općini na teritorijama bivše monarhije, koja nije pripala našoj državi, a u drugom slučaju opcije dokaz, da je one narodnosti, za čiju državu optira te dokaz o tome, gdje je u času opcije imao zavičajno pravo odnosno dokaz, da je bosansko-hercegovački pripadnik. U oba slučaja opcije osim toga prilaže rodni list, vjenčani list, odnosno izvod iz matice (bosansko-hercegovački pripadnici izvod iz popisa naroda) i to za sebe, za ženu i za djecu mladju od 18 godina. Nema li tih dokumenata, priložit će pismenu izjavu, gdje i kad je rođen on, njegova žena i njegova djeca mladja od 18 godina i kad se vjenčao, te kako mu se žena i djeca zovu.

Upravna oblast prvog stupnja uvjerit će se o navodima prijave i sprovesti

predmet svojoj pokrajinskoj vladi, koja će optantu izdati uvjerenje, koje će mu služiti kao putna isprava za izlazak iz naše kraljevine.

Protiv riješenja pokrajinskih vlada optant ima pravo žalbe u roku od 14 dana na ministra unutrašnjih djela.

II. Ako je zavičajnost ili pripadnost stečena poslije 1. januara 1910.

Ko je stekao zavičajnost na teritoriji austrijske polovine bivše monarhije, koja je pripala našoj Kraljevini ili pripadnost bosansko-hercegovačku poslije 1. januara 1910. može postati državljaninom naše kraljevine samo s odobrenjem naše države. Ne zatraži li odobrenje ili ono bude uskraćeno, stiće državljanstvo one države, kojoj je pripao teritorij, gdje je imao zavičajno pravo prije nego što je stekao to pravo (odnosno pripadnost) na teritoriju, na kojem ga sad ima.

Ova lica dakle moraju zamoliti odobrenje državljanstva molbom do 15. jula 1921., koju podnašaju upravnoj vlasti prvog stepena (kotarskoj oblasti ili gradskom magistratu) u čijem području molilac ima zavičajno pravo, a bosansko-hercegovački pripadnik svoje stalno boravište. Ako je teritorij bivše monarhije, gdje je to lice imalo zavičajnost, okupiran po Italiji, onda rok od godine dana počinje teći od časa, kad se riješi pitanje naše državne granice prema Italiji i kad Italija bude evakuisala dotične krajeve, što će ministarstvo unutrašnjih djela objaviti. (§§-i 2. i 3. Uredbe u skladu s članom 76. St. Germ. ug.) Molbi valja priložiti: svjedodžbu o zavičajnosti, rodni list odnosno izvod iz matice (izvod iz popisa naroda) za sebe, za ženu i za djecu, koja nisu navršila 18 godina i svjedodžbu o moralno-političkom vladanju. Zatim valja

„Kršćansko-židovski brakovi“

Kad čovjek uščita članak, što ga je pod tim napisom g. dr. Lavoslav Šik napisao u božićnom broju »Jutarnjeg lista«, nehotice se spominje oduševljenja, koje je izazivao svaki i najneznatniji akt, kojim su se ponešto ublaživale verige, u koje je židovstvo malo do pod konac 20. vijeka bilo sapeto. Oduševljenje, koje je bilo razumljivo kod robova, sretnih i preza-hvalnih, kad im se dobacila mrvica milostinje, ali koje današnji uspravni Židovi smatraju samo znakom, kako je martirij od dvije tisuće godina konačno podosta slomio ponos i samopoštovanje u jednome dijelu židovskoga naroda.

O čemu se radi? Papa je izuzetno za 50 »osobitih obzira vrijednih slučajeva« u našoj kraljevini dozvolio, da se katolici žene s nekrštenima pred katoličkim župnikom. Ovo je, s obzirom na stajalište katoličke crkve, možda događaj »od senzacionalne važnosti«. I dr. Šik ga popraćuje — senzacionalnim zanosom, u kojemu je zapalio dobrano mnogo svijeća — na božićnom drveću.

Neka mi g. dr. Šik, za cijelo dobar Židov i velik entuzijasta, oprost, što

nemam razumijevanja za njegov zanos. Meni se čini, da je vrijeme otkako smo, duševno bar, izašli iz ropstva geta, dosta podmaklo, te ne trebamo više padati ničice pred svakom koncesijom, koja je na poslijetku u jednakoj mjeri koncesija katoličkom djelu, koji se kani vjenčati sa židovskim, kao i obratno. Sa gledišta katoličke crkve, mi to rado konstatujemo, ova je dozvola jedan liberalitet, tim više, što od nje nemamo prava, a i ne mislimo tražiti, da nama za volju popušta od svojih dogmata. Ali od države smijemo i moramo tražiti, da ostvari potpunoma jednakopravnost između pripadnika raznih vjerezakona, koja danas još ne postoji, ali mora da se ostvari radi kulturnog ugleda države.

Ovih 50 pari mješovitih brakova nije ni zamišljeno kao riješenje problema, niti to može da bude.

Uvijek mi je bilo neugodno, kad se pitanje brakova tretiralo programski i racijonalistički. Ta ipak je brak nešto, što je najsopstvenija odluka dvoje ljudi, proizašla više iz emocijskog života, nego li iz mozgovnih konkluzija. Oni, te se odlučise za mješoviti brak iz neodoljive želje za ljubavnim sajedinjenjem, ne daju se uplvisati »načelima«. A koje vode racijonalistički motivi, njima su

načela posve sporedna stvar, u najboljem slučaju krabuljna mantija. Za židovstvo mješoviti brakovi ne mogu da budu drugo, no najbolje sredstvo potpunoj asimilaciji. To su spoznali ne-židovski »racijonaliste mješovitog braka«, koji su propagovali potpuno nestajanje židovstva i oni su zato bili prije svega zagovornici brakova između Židova i ne-židova. Mješoviti brak, ako ne dovodi već do krštenja židovskoga bračnoga druga, a to redovno i malo bez izuzetka dovodi do krštenja djece. Pa i u onih 50 slučajeva »kršćansko-židovskih« vjenčanja (ona su, u stvari, po formi samo hrišćanska), traži se obaveza, da će djeca biti katolici. To je dakle posredno prozelitstvo.

Problem braka između Židova i ne-židova obradivao se u literaturi veoma mnogo. Romantici liberalizma su takav brak — tako reći tendencijozno — veličali. I g. dr. Šik broji u romantike. No oni, koji su se dubokom psihologijom bavili u literaturi brakom između Židova i ne-židova, razotkrivaju gotovo svi duboka bezdna, koja se razvaljuju i sve to više šire, kad strast jenja, a iskonski instinkti probiju tako, da redovno samo jedno sustavno otupljivanje osjećajnoga života može da spelašnje održi bračnu zajednicu.

navesti, gdje je bio zavičajan prije nego je stekao današnje zavičajno pravo (bosansko-hercegovački pripadnici: gdje im je stalno boravište).

Odobrenje državljanstva daje ili odbija pokrajinska vlada, na čijem području molilac ima zavičajno pravo odnosno pripadnost.

III. Za lica zavičajna sad na teritorijama austrijske polovine bivše monarhije, što nisu pripale našoj Kraljevini, a prije su imala zavičajnost na teritoriju bivše monarhije, što je pripala našoj kraljevini.

Lica starija od 18 godina, koja imaju zavičajno pravo na teritorijama nekada austrijskim, koja nisu pripala našoj kraljevini te su prema članu 70. St. Germ. ugovora postala punopravni državljani rumunjski, poljski, česki ili talijanski, mogu u roku od godine dana (t. j. do 15. jula 1921.) optirati za naše državljanstvo, ako su imala zavičajno pravo (bosansko-hercegovačku pripadnost) na kojoj teritoriji bivše monarhije, što je pripala našoj kraljevini.

Ovu će prijavu ta lica podnijeti upravnoj oblasti prvoga stepena, u čijem su području imala prije zavičajno pravo odnosno bos.-herceg. pripadnici svoje stalno boravište. Lica, koja stalno borave izvan naše države, mogu svoje prijave podnijeti diplomatskim i konzularnim vlastima naše kraljevine u zemlji svoga stalnoga boravišta. Molbi valja priložiti dokaz o sadašnjoj zavičajnosti, rodni list svoj, svoje žene i djece, koja nisu navršila 18 godina, te dokaz ili navod, u kojoj je općini na teritoriju bivše monarhije, što je pripala našoj kraljevini, prije imao zavičajno pravo odnosno dokaz o prijašnjem bos.-herceg. pripadništvu. Ovakove mol-

be rješavaju pokrajinske vlade odnosno veliki župan Banata, Bačke i Baranje, a protiv toga rješenja optant ima pravo žalbe u roku od 14 dana na ministra unutarnjih djela.

Izuzetak: Ako su takova lica, t. j. ona, koja su postala punopravni državljani rumunjski, poljski, česki ili talijanski, prije toga imala zavičajno pravo na jednoj teritoriji nekadašnje Austrije, što je pripala našoj kraljevini, samo po svom službenom položaju (činovnici, službenici i t. d.), njihova će opcija važiti samo u koliko je odobri ministar unutrašnjih djela.

IV. Za lica plemena i jezika srpskog, hrvatskog i slovenačkog, zavičajna na austrijskim teritorijama, što nisu pripala našoj kraljevini.

Lica starija od 18 godina zavičajna na teritorijama zemalja nekada austrijskih, što nisu pripala našoj kraljevini po plemenu i jeziku srpska, hrvatska i slovenačka, mogu postati naši državljani, ako to zamole u roku od 6 mjeseci, dakle do 15. januara 1921. (koji je rok međutim produljen). Ako ta lica stalno borave u našoj kraljevini podnijet će izjavu o opciji upravnoj oblasti prvog stepena svoga stalnog boravišta, a inače konzularnim ili diplomatskim vlastima naše kraljevine u zemlji svoga stalnoga boravišta. Izjavi će priložiti dokaz o svojoj sadanjoj zavičajnosti, rodni list, vjenčanicu odnosno izvod iz matice za se, za svoju ženu i za svoju djecu, koja nisu navršila 18 godina, zatim svjedodžbu o moralno-političkom vladanju, izjavu i dokaze, da mu je zaista srpski, hrvatski ili slovenački jezik materinji i da zaista tim jezikom vlada, školske svjedodžbe, svjedodžbe o pripadanju srpskim, hrvatskim ili slovenačkim organizacijama eventualna uvjerenja vjerodostojnih lica, da

je po porijeklu i jeziku zaista Srbin, Hrvat ili Slovenac i sva druga dokazna sredstva o tome.

Ove će izjave riješiti ministar unutarnjih djela.

V. Zaglavak.

Izjave opcije ili odreke od državljanstva ne mogu se opozvati. Ona važe i za ženu i za djecu, koja nisu navršila 18 godina. Sve molbe, prijave ili izjave proste su od svih taksa i daća.

Ko je optirao za tudje državljanstvo dužan je u roku od 12 mjeseci od isteka roka opcije prenijeti domicil u državu, za koju je optirao. Ako je optant iz važnih i opravdanih razloga u nemogućnosti, da se u tom roku iseli, može mu se rok produžiti za daljnjih 12 mjeseci.

Iz te ustanove dakle slijedi, da lica spomenuta ovdje pod drugim poglavljem ne moraju seliti, sve ako ne bi dobila odobrenja našeg državljanstva.

Lica, koja moraju seliti, mogu u navedenom roku ponijeti sa sobom sva svoja pokretna dobra, a da ni pri izlazu ni pri ulazu ne će plaćati nikakvih taksa ili daća. Nekretnine u našoj državi oni mogu pridržati.

Iste te ustanove vrijede za ona lica, koja su optirala za naše državljanstvo i u roku od 12 mjeseci prenesu svoj domicil u našu kraljevinu.

Na koncu valja nam napomenuti, da Uredba za slučaj razložen pod II. ne navadja, ima li nema li daljnje žalbe protiv rješenja pokrajinske vlade. Držimo, da bi se u tome pravcu Uredba imala popuniti tako, da se izriječkom odredi mogućnost žalbe na ministra unutrašnjih djela, koja je u svim drugim slučajevima izriječkom dozvoljena, e da se uzmogne postići reparacija dogodične nepravde koje pokrajinske vlade i to tim više, što pitanje državljanstva ne može da bude autonomna stvar pojedinih pokrajina.

Sokolov o granicama Palestine

U interviewu, koji je Sokolov dao izdavaču J. P. Z. izjavio je medju inim o granicama Palestine slijedeće:

Francuzi namjeravaju, da nam dadu Palestinu u njezinim istorijskim granicama od Dana do Berševa. Nijesmo se mogli zadovoljiti ovim granicama i tražili smo veće, da bi omogućili bolji razvitak palestinske industrije. Francuska vlada uvjeravala nas je, da u principu nema ništa protiv toga, da prepusti jedan dio svoga teritorija Židovima za naseljivanje. Pošto cionisti sad prave prvi svoj pokušaj — tako motivira Francuska — a nitko ne može reći, da i će i uspjeti, hoćemo da sačekamo s našim zaključkom, jer za slučaj, da kolonizacija ne uspije, uzela bi Engleska u posjed pored ostale Palestine i onaj dio zemljišta, koji bi mi odstupili Židovima. Uvjerimo li se, da kolonizacija uspijeva, ne ćemo se kratiti, da s Vama stupamo u dogovor; kad bi sad Vama

Zašto g. dr. Šik u toj stvari zaziva vjerski autoritet pariskog sinhedrija od g. 1806. i rabinskog sinoda u Braunschweigu? Ne zna li on — nacionalni Židov — da je pariski sinhedrij bio sabor, koji je nastojao jedino da ugodi asimilatornim željama velikog antisemite Napoleona, koji je sam dao odrediti, to će ući u sinhedrij, pa su tim ljudima velje careve bile važnije od svih nabela? Jedan svijesni Židov ne bi se smio pozivati na ta dva zbora, koji su alosni spomenici servilnosti prema nocima vlasti.

G. dr. Šik konačno tvrdi, da je mlado narodno osviješteno židovstvo vijek brak s nežidovima smatralo gladnim sa svojim nazorima, pa se oziva na Maximiliana (!) Nardaua i Graela Zangwilla, čije su žene hrišćanke. Neka mi g. dr. Šik oprost, ako tu tvrdnju nazovem nelojalnom. Nacionalno židovstvo nije se doduše u tome pitanju programski izjasnilo, ali je toliko jasno, te već radi asimilatorne funkcije u pravcu otpada od židovstva ne može da bude zagovornikom mješovitog braka — to će reći rasapa židovstva — a tu ne treba posebnog objašnjavanja. Nardau i Zangwill riješili su taj problem civilnim brakom samo lično za sebe kao pojedinci, a ne programski

kao predstavnici nacionalnog židovstva. A nacionalno židovstvo imalo je samo toliko dobra ukusa i takta, da nije — sve do g. dra Šika — publicistički tretiralo najsopstveniju stvar dvojice svojih istaknutih muževa.

I na koncu još nešto. G. dr. Šik nalazi nužnim, da istakne liberalnost rimskih papa, koji da su bili zaštitnici Židova kroz čitavi srednji vijek (a što je s novim vijekom?) Morao bih da posumnjam u istorijsko znanje g. dra. Šika, kad ne bih vjerovao, da je zanos prekrpio velom zaboravi u njegovu pamćenju jedan od najtužnijih odlomaka židovske istorije. Papinska crkvena kodifikacija jednako kao i papinska vladavina u Crkvenoj Državi sve do ujedinjenja Italije gotovo je neprekidan niz ponižavanja ljudskog dostojanstva u Židovu, sputavanje njegove čovječje i građanske slobode, progona i inkvizicije uz sankciju papa. Tek tu i tamo oglasio se iz Vatikana glas humanosti, ali nikad toliko, da bi Židovu dao čudorednu, čovječju i građansku jednakost. To vrlo dobro znaju vjernici i svećenici rimske crkve i oni toga ne kušaju zabašuriti. Treba da prevladamo spoljašnji geto, e da steknemo bezuslovnu unutrašnju slobodu!

torij, bilo bi isto, kao da ga Engleskoj poklonimo. To je argumentacija Francuza.

O granicama, koje su sad ustanovljene, ne trebam specijalno govoriti, jer je židovsko novinstvo o njima već pisalo. Naša je zadaća, da sad zaposjednemo Palestinu u istorijskim njezinim granicama, a nakon toga naći ćemo novih mogućnosti. Pregovaramo još s francuskom vladom radi predjela Mej Merom, koji će nakon amelioracije obuhvatiti prostor, na kojem ćemo moći osnovati nekoliko novih kolonija. Alarm u novinstvu radi nedostatnih granica inscenirali smo mi, jer smo naravno željeli veću Palestinu i pokušali da ojačamo našu poziciju. No i kraj sadašnje veličine Palestine moći ćemo, da izvedemo planove Ruthenberga tako, da će i istorijska Palestina moći primiti oko 5 milijuna Židova. Naša je sadašnja zadaća, da nabavimo neizmjereno velika novčana sredstva. Tu smo naišli na poteškoće. Amerikanci već su umorni, jer su morali namaknuti i dosad ogromne svote, a istočni Židovi uslijed ekonomskog nepovoljnog položaja i niske valute ne mogu mnogo da dadu. Osim toga američki cioniste, kao da i ne shvaćaju pravo neizmjerenu vrijednost odgoja mladeži u židovskom duhu. Kao pravi Business-ljudi naučeni su, da dadu novac samo za one svrhe, koje od bacuju dobre dividende. Mi, koji nijesmo filantropski cionisti, pripisujemo ovom odgojnom problemu neizmjerenu važnost, jer naša budućnost zavisi o tome, da li će naša djeca u Palestini dobiti nacionalni odgoj. Američki cionisti vjerojatno ne naslućuju moralnu štetu, koju uslijed kratkovidne svoje politike nanose našem obnovnom djelu. Bilo bi uzalud, da s njima vodimo daljnju borbu. Morat ćemo sami namaknuti zato potrebna sredstva.

Prelazeći na problem isključivog zaposljivanja židovskih radnika u Palestini, izjavljuje Sokolov, da potpuno shvaća dalekosežnost ovoga problema. Kraj toga ne smijemo pustiti s vida žalosnu činjenicu, da kolonisti ne mogu plaćati veće nadnice, te su uslijed toga prisiljeni, da zaposluju i arapske radnike. Mi napokon i ne ćemo da bojkotujemo arapske radnike. Velike nade polažemo u razvitak industrije. Kvalificirani radnici dobivaju i kraj sadašnjih nepovoljnih prilika relativno visoke nadnice. Takovih radnika imade vrlo mnogo među istočnim Židovima. U industriji bila bi prema tomu mogućnost, da zaposlimo isključivo židovske radnike.

Glede nacionalizacije zemljišta i odnosnih zaključaka londonske konferencije rekao je Sokolov: »Londonska konferencija izjavila se protiv momentane nacionalizacije tla u Palestini, jer su američki cionisti uvjerali, da u Americi daruju većinom poluasimilirani Židovi za cionističke svrhe, koji bi nakon ovih radikalnih zahtjeva mogli da ustegnu svoju potporu. S druge strane jedva da bi i engleska vlada dopustila nacionalizovanje zemljišta.

Na pitanje, dali ne bi bilo poželjno,

malne nadnice, odgovorio je Sokolov sa ne. Arapi bi u tom slučaju poplavili kolonije. I kolonisti nisu danas u stanju da plaćaju veće nadnice. Poljoprivreda ne će po njegovom mnijenju igrati onu ulogu u Palestini, kako se to općenito očekuje. Samo industrijalni razvitak omogućit će opstanak milijuna. Veliku pažnju treba da posvetimo odgojnom i stanbenom pitanju. Namaknemo li potrebna sredstva, moći ćemo da povoljno riješimo sva ta pitanja.

Iz židovskog svijeta

Memorandum komiteja židovskih delegacija. Komitej židovskih delegacija upravio je apel na Ligu naroda, da vrši pravdu nad najstrašnijim zločincima, koje je ikad povijest zabilježila. Na istoku Evrope, u Ukrajini, uništava se narod od tri milijuna duša, te da u ime čovječnosti učini kraj masakrima. Komitej drži, da je ovakova akcija moguća i stoga dužnost civilizovanih naroda. Kad bi Liga Naroda povelala akciju, bio bi to prvi istorijski korak obustavljanju zlostavljanja. Kategoričke izjave vlada, koje bi se priključile ovome koraku, dokrajčile bi ove zločine.

Nakon kratkog uvoda opisuje zatim memorandum na temelju opsežnog materijala stanje Židova u Ukrajini i zločine, koji su izvršeni. Iz izvještaja Crvenog krsta (prilog I. memoranduma) razabiremo, da je od početka 1919 ubijeno preko 30.000 Židova. Broj ubijenih iznosi prema podacima komiteja preko 100.000. Pogroma bilo je u 400 mjesta. Broj ranjenih i osakaćenih nadilazi stotine tisuća, a milijun Židova bili su orobjeni. Izmišljeni su najstrašniji zločini. Duševno stanje židovskog pučanstva Ukrajine približava se ludilu. Povijest ne poznaje slične zločine, a mašta najvećeg pjesnika ne bi mogla da oerta ove strahote. Civilizovani svijet mora s toga dići svoj glas, pa tko šuti u sadašnjem času postaje i sam sukriveem zločina.

Apel završuje nadom, da će se buniti svijest čovječanstva protiv toga, da ubojice uživaju slobodu, te traži od Lige naroda egzemplarno kažnjenje krivaca.

General Smuths o Židovima u Južnoj Africi. Veliki rabin Engleske, dr. Hertz došao je na svom inspekcijonom putovanju u engleskim dominionima i u Pretoriju, gdje je dočekan velikim slavljem. Dr. Hertz bio je prije izbora za velikog rabina Engleske rabin u Johannesburgu u Južnoj Africi. Kod dočeka sudjelovao je i ministar predsjednik Južne Afrike, general Smuth, koji je gosta pozdravio oduljim govorom, u kojemu je naglasio velike zasluge, koje je stekao veliki rabin za židovstvo i britski imperij. A zatim reče: Židovi Juž. Afrike su i kraj potpunog očuvanja svoga narodnoga i vjerskoga karaktera vazda saradjivali s ostalim pučanstvom u duhu bratstva na dobrobiti zemlje. U Južnoj Africi nema antisemitizma, Židovi su rado vidjeni u svim socijalnim položajima, te su postigli najljepše uspjehe. Niko nije navidan Židovima, jer su postigli uspjehom i to pošteno zaslužili. Oni

su važan faktor u Južnoj Africi, a njihov upliv raste danomice. Želimo, da donose u zemlju svoje sposobnosti, duševna i materijalna sredstva. Trebamo ovakovih sila, jer Židovi znatno su doprinijeli razvitku Južne Afrike. Vanredno dubok dojam učinio je onaj dio govora generala Smutha, kojim se bavio palestinskim pitanjem. Izrazio je svoje uvjerenje, da će palestinski projekat biti s uspjehom proveden i sokočio je Židove, da doprinesu svoj obolj djetelu obnove. No kakogod uspješno bilo djelo obnove u Palestini, ipak li želio, da Židovi ostanu u Južnoj Africi, jer imadu uzvišenih ideala i dobre tradicije, svojstva, koja su podesna da blagotvorno djeluju na razvitak zemlje.

Državni podtajnik Harmsworth o djelovanju Sir Herberta Samuela. U počast guvernora Jeruzalima, Renalda Storsa, dao je Overseas Club lunch, kod koje je prigode Lord Northcliffe u odljenu govoru izrazio potpuno priznanje djelovanju sir Herberta Samuela kao vrhovnom komesaru Palestine. Nadovezujući na riječi lord Northcliffa rekao je Cecil Harmsworth: »Lord Northcliffe osobito cijeni, kao sav ostali svijet, odvažnost i zadivljenja vrijednu administrativnu spretnost Herberta Samuela, kojom polagano riješava najkompliciranije probleme Palestine«. Govornik ističe, da je prije nekoliko tjedana imao prilike iznijeti u zastupničkoj kući uspjehe nastojanja Herberta Samuela. Mnoge zadaće, o kojima se živo raspravljalo u donjoj kući, našle su već prije pažnju Herberta Samuela i tek što je jedan problem nabačen, stiže nam vijest iz Palestine, da je Samuel već stvorio komisiju, koja će se baviti s tim pitanjem. Stvorio je vijeće, koje po svome sastavu njegovu sposobnost. Ovo Vijeće ne sastoji iz samih činovnika već su sa razmjerno zastupani muhamedanci, hrišćani i Židovi. Velika je zasluga Samuela, da je znao pobuditi u samoj zemlji smisao i razumijevanje za velika pitanja, koja se imaju riješiti. Našao je i vremena, da se uputi teško pitanje zemljišta, pitanje, koje izazvalo debatu u obim kućama. Izradio je velik program za gradnju cesta. Možemo sebi čestitati, tako je završio Harmsworth svoj govor, da imademo u Palestini kao vrhovnog komesara Sir Herberta Samuela, a kao guvernora Jeruzalimu Ronalda Storra.

Kongres židovskih farmera u Americi. Židovski dopisni ured javlja New-Yorka: Pod predsjedanjem Louisa Marshalla otvorena je dvanaesta godišnja konferencija federacije židovskih farmera u Americi. Predsjedatelj istog u svom pozdravnom govoru, da se činjenice, te Židovi žive stisnuti u uski uličicama grada, ne smije zaključiti nemaju volje za poljoprivredu. Posljedica je to galuta. Marshall apelirao je američko židovstvo da stvori veliku armiju poljoprivrednih radnika. Prethodno izvješću tajništva iznosi imetak od 10 milijuna dolara na nekretninama, a 10 milijuna dolara vrijedi inventar.

Promicanje obrta i poljodjelstva među Židovima Rusije. Pariski dopisnik »J. P. Z.« izvještuje: Izvanjska dele-

eija društva za promicanje obrta i poljodjelstva među Židovima saopćila je egzekutivnom odboru židovske svjetske pripomoćne konferencije izvještaj svog generalnog tajnika Zigelnickog iz Moskve. Prema ovom izvještaju polaže centralni odbor najveću važnost na rad u Ukrajini, te nekoliko gradova kao n. pr. u Berdičevu, Čerkasy, Vinice, Kamelec-Podolski, Novigrad-Volinsky osnovani mjesni odjeli društva koje razvijaju zamjernu djelatnost, koja se naročito očituje u organizovanju poljodjelskih kooperativa i zadružnih radiona. U isto se vrijeme vode pregovori sa vladama, da se profesionalne škole, koje su do sada pripadale Ici i drugim organizacijama postave pod upravu Orta. Odjeli Orta u sovjetskoj Rusiji i Ukrajini naglašuju napose potrebu, da im se pošalju predmeti za uredjenje kooperativnih radiona i profesionalnih škola. Ne postoje zapreke za uvoz ovih stvari u Rusiju. U okružju grada Vitebska i Homela nadjeno je već 70 židovskih poljodjelskih kooperativa, koji rade na 2700 desjatina zemlje. U minskom okružju obraduju ovi kooperativi 300 desjatina. Centralni odbor Orta dogovorio je sa vrhovnim gospodarskim vijećem, da će ove radione biti opskrbljene strojevima i orudjem, te će biti odaslani nadzornici, da nadziru rad u tim kooperativima.

Židovi Vilne i izbori za sejm. Iz Vilne javljaju: Provizorna vladina komisija za srednju Litavsku pripravlja sve radove za izbor u sabor koji će odlučiti o pripadnosti Vilne. Predsjedatelj izbornog okružja Vilne poslao je svim organizacijama Vilne komunikej, u kojem ih pozivlje da nominiraju kondidate za izbornu komisiju. Taj komunikej dostavljen je i židovskim organizacijama, koji su kao odgovor poslali ovu izjavu: Kad promotrimo izborni red, vrijeme i uvjete, pod kojima misli provizorna vladina komisija, da provede izbore za sejm, smatramo nemogućim, da bi ovakav sejm bio doista izražaj volje cjelokupnog stanovništva. Židovska općina u Vilni primorana je uslijed toga da izjavi, te židovsko pučanstvo grada Vilne ne će učestvovati u tim izborima. Ovu su izjavu potpisali predsjednik židovske općine, predsjednik cionističke organizacije u Litavskoj, predsjednik židovske demokratske stranke, te radničkih udruženja Cirej Cijon i pučke stranke.

Iz cionističkog svijeta

Konferencija Velikog Akcionog Odbora. Konferencija Velikog Akcionog Odbora sazvana je za 6. februara u London. Očekuje se, da će i američki delegati pribivati konferenciji.

Weitzmann u Amsterdamu. U Amsterdamu započela je velika agitacija za Keren Hajesod. Održana je velika skupština, kojoj je pribivao i engleski poslanik Sir Graham, a na kojoj su govorili prof. Weitzmann i Jabotinski.

»Ica« zastupana u cionističkom ekonomskom vijeću. Palestinski dopisnik »Neuer Hajnt« imao je nedavno razgo-

vor sa glavnim upraviteljem židovskih kolonija Ica u Galileji, gospodinom Kalvarijskim, koji se istom vratio s puta iz Evrope. Kalvarijski, koji je cionista, vrlo je mnogo učinio za kolonije. Osnovao je jevrejsku evropsku školu, koju polaze djeca Felaha i mnogo je doprinio poboljšanju odnosa između Arapa i Židova.

U razgovoru izjavio je Kalvarijski, da se u zadnje vrijeme znatno poboljšao odnosaj između cionističke organizacije i baruna Rothschild. Za budući rad u Palestini predloženi su barunu mnogi planovi, koji se bave poljoprivrednom kolonizacijom, zatim projekti za industriju i gradnju tvornica. Potonjima pripisuje barun veliku važnost. Poljoprivredna kolonizacija prouzrokovala je velikih troškova, sad stoji uzdržavanje kolonija baruna godišnje 15 milijuna franaka. Barun ne misli da napusti kolonije, jer zna, da su one temelj svih naših pozicija. No obzirom na veliku svotu koju iziskuje poljoprivredna kolonizacija, morat će odsad zauzeti prvo mjesto u djelovanju baruna za Palestinu industrija.

O financijskom pitanju izjavio je, da su do nedavno slabi financijski izgledi palestinskog obnovnog djela znatno bolji postali. I u krugovima francuskih asimiliranih Židova pokazuje se velik interes za Palestinu. Znatno će tome doprinijeti i okolnost, da se »Ica« odlučila na sudjelovanje u Economic Councilu cionističke organizacije. Zastupnik Ica, g. Maiersohn, ima velik interes za obnovno djelo, te se mnogo očekuje od njegove suradnje.

Oprostni miting za dra. Šemarjahu Levina. U počast dra. Šemarjahu Levina, koji polazi na agitaciju za Keren Hajesod u Kanadu, bio je oprostni miting u Monnickendam dvorani u Londonu. Rabi Goldboom otvorio je skupštinu oduljim vanredno lijepim govorom, u kome je osobito srdačno pozdravio dra. Levina.

U vanredno oduševljenom govoru rekao je dr. Levin, da mu je teško bilo odlučiti se na nova putovanja, jer je želio, da kao veteran mirno živi u Palestini. Sad je čas, da mladež preuzme odgovorna mjesta i da pusti mirovati stare radnike. Osjeća, da ne će moći na isti način govoriti židovskom narodu ove zemlje kao u prijašnjim danima. Ne možda zato, jer nema dosta odvažnosti već za to, jer njegova sadašnja misija iziskuje kudikamo veće odvažnosti no prije. Zadaća govora onih dana bila je vizija o židovskoj narodnoj domaji u Palestini, a židovsskome narodu nije nikad nedostajalo vizija. U fantaziji bilo je moguće i bez novaca prevesti u Palestinu hiljade ljudi, a u zbilji bile su im povjerene kudikamo veće zadaće. Jedna je od najvećih tragedija židovstva, da su još u ovom času potrebna velika objašnjenja, da ponukamo židovski narod na nastup njegova posjeda u Palestini.

Govornik zatim opisuje svoja putovanja kroz centralnu Evropu, te veli, kad bih imao da jednom riječju najbolje karakterišem židovski život u zemljama centralne Evrope upotrijebio bi ih

izraz »strah«. Strah može biti trojak: I. strah pred dalekom budućnosti, II. bojazan pred ono, što će sutra biti, i III. strah pred danas — pred sadanjim časom. Ova zadnja i najgora vrsta straha obuzela je židovski narod u zemljama centralne Evrope i u galutu uopće.

Kakav je međjutim položaj Palestine? Kad bih htio jednom riječju da označim stanje u Palestini, činio bih to riječju »povjerenje«. Palestina je jedina zemlja na svijetu, gdje žive Židovi s povjerenjem i bez straha.

Prije kratkog vremena bilo bi rusko židovstvo samo u stanju, da kupi polovicu Palestine. No oni su upropašteni, i ako sad imaju i slobodu useljivanja, nemaju novaca da emigriraju. Simbolička je to opomena Židovima cijeloga svijeta, da je sad, samo sad čas, da izgrade židovsku domaju.

Kad se sleglo povladjivanje tražili su prisutni, da Jabotinsky govori. Jabotinsky je zatim u oduljem govoru razložio planove Keren hajesoda.

Iz Palestine.

Rad cionističke komisije

Piše dr. Josef Klausner.

Od londonske konferencije amo i iza nje nastale »krize« nijesu prestale tužbe na Vaad hacirim (Zionist Commission). Predbacivahu mu s jedne strane rasipnost, s druge strane nerad. Sad mu spočitavahu da se previše bavi »kulturom«, sad opet da pokazuje preveliku simpatiju za radništvo. Osoba Usiškina, koji je kroz 39 godina bio propagator praktičnog cionizma, koji je gotovo sav praktički rad u cionizmu izvojtio, nije za pravo pokazala ispravnost ovih tužbi. Sad je Vaad hacirim objelodanio kratki izvještaj o radu u godini 5680. Potpuni izvještaj bit će predložen slijedećoj sjednici Velikog Akcionog Komiteta. Istražna komisija, koja sad boravi u Palestini, a koja sastoji od gg. de Lieme, Simon Szolda. preispitat će ove izvještaje.

Uvodno konstatuje izvještaj, da plaće činovnika iznose samo 8% od budžeta. Priračunavši troškove biroa (putovanja, porti, najamnina, tiskanice itd.) sa 3½%, iznosili su opći troškovi 11½. S manje troškova ne radi nijedan ured, nijedna vlada. Kraj toga moralo se paziti, da rad ne bi trpio uslijed pomanjkanja personala. Nije se moglo otpustiti nijednog činovnika, koji je vjerojatno za nekoliko mjeseci opet mogao biti potreban.

U djelovanju Vaad hacirima opazio se nedostatak većih koncepcija; vele, da nije stvorio ništa velikoga, ništa novoga. Ali prvo nije za to bilo još vrijeme, drugo nijesu toga još dopustile prilike, a treće nedostajala su potrebna sredstva. Stari Vaad hacirim, prije 5680, koji je sastojao od »praktična« Amerikanaca, Engleza i Talijana, a u kojem je i Jabotinski djelovao, morao je također svoje djelovanje u glavnome da udesi tako, da spaši stanovnike Palestine od gladi, t. j. da podijeljuje subvencije. U godini 5680. prošlo je 10 mje-

seci pod vojničkom upravom, koja je branila kupovanje zemlje. Gdje su se onda mogle da grade nove kolonije? Nijedna nova kuća nije se mogla u Jeruzalimu da sagradi. A gdje se moglo graditi, nedostajala su sredstva za to. Što je Vaad hacirim mogao da stvori, bilo je u svemu gradnja 33 kuća i 20 staja u raznim kolonijama i obava raznih reparatura. U 4 kolonije sagradio je Vaad hacirim vodovode, u Merhavji, Daganiji, Kineretu isušio je močvare. Kanalizacija u sjevero-zapadnom djelu Jeruzalimu je veliko djelo, koje nije samo Židovima od koristi.

Velike svote izdane su za poljoprivredu, a ne samo za »kvucot«. Sve grane poljoprivrede su u izvještaju zastupane: izobrazba poljoprivrednih radnika, obuka u vrtljarstvu za jeruzalimske djevojke, uredjenje kemijskog laboratorija, agronomska pripomoć kolonijama, promicanje industrije konzerva, uzgoja sjemenja, pčelarstva i perastva, uništavanje skakavaca i td. Kad bi u židovskim kolonijama prevladavali židovski radnici, ne bi trebalo posvećivati osobite pažnje »kvucot«. Ali promicanje židovskog rada isto je važno kao i ono židovskog posjeda. Kraj toga ima jedan dio budžeta svrhu da služi i općoj brizi oko useljivanja.

Za useljivanje mogao je Vaad hacirim također da radi samo u okviru svojih sredstava. Konačno došlo je ipak 7000 ljudi u Palestinu, od kojih je samo 500 njih ostavilo zemlju. Prosječno izdao je Vaad hacirim samo oko 3 i 1/2 funti po useljeniku.

Daljnje svote iziskivale su židovske sudbene zgrade, magistrati, pučki dom, kao i nabava statističkog materijala i njegova obradba. Razmjerno mnogo stajala je samoobrana za vrijeme nemira, nadalje skrb za one, koji su bili pritvoreni u Akki. Ali tko će za to prekoriti Vaad hacirim? Isto su tako bili potrebni izdaci za smještenje židovskih radnika kod željeznice, za redare, za telegrafске tečaje, za tečaje izmjere itd. Sve su to potrebni kameni za gradnju naše kuće.

Osobit postupak iziskuje pitanje školstva. U prvom redu iznaša budžet za odgoj sa 100.000 funti samo oko 25% sveukupnog budžeta. Zatim spadaju mnogi izdaci ovog rekora za pravo na račun poljoprivrede, skrbi, za useljenike itd. U ostalom su sve nacije spoznale gospodarsku vrijednost izobrazbe mladeži. Mi ali, koji u Palestini govorimo u 14 jezika, ne ćemo nikad postati narodom, ako ne obuhvatimo jednom prostranom mrežom škola svu djecu, u cilju da nauče hebrejski jezik.

Poslijedice smanjenja školskog budžeta već su vidljive: broj učenika alijansinih škola, kojih je već nestajalo, je porasao. Ali i misije čekaju samo na smanjenje našeg školskog budžeta, da iz toga izbiju kapital. Od toga će imati koristi i arapske škole, koje je sada vlada otvorila. Baš na području školstva uspelo je Vaad hacirimu da stvori nešto novo i cijelovito. (Iz »Haarec«).

Radni problem u Palestini. Iz Jeruzalima javljaju: Pitanje dodijeljivanja rada za novoprispjele haluce u Palestinu riješilo se na taz način, da se

radničke grupe pripuštaju sklopljenju kontrakta za javne radnje. Na taj se način riješava pitanje rada ali nije time riješeno pitanje nadnice. Židovski radnici ne mogu živjeti od minimalnih nadnica kao arapski radnici. Poteškoće riješene su tako, da se halucgrupama predaje gradnja izvjesnog djela ceste pod uvjetima i to uz one nadnice, koje je vlada ustanovila za taj rad. Većinom se ustanovljuje, da se radnicima imaju dati za rad nužna utenzilija po poslodavcu. Radnici dobivaju dnevno za prosječni rad oko 30 pijastera. Za opskrbu plaćaju 17 do 25 pijastera. Osim toga plaćaju svojoj organizaciji »Hapoel Hacajiru« i okružnoj blagajni mali prinos. Ovi su radovi omogućeni, jer je cijonistička komisija dala zajam za nabavu radnog orudja. Komisija ne učestvuje na organizaciju rada, koju provode radničke organizacije. U nekim posebnim slučajevima sklapa cijonistička komisija ugovor s vladom. Sad je kod gradnja cesta zaposleno 1500 halucima. Vlada pripravna je da zaposli još 6000 radnika. I vojne oblasti te željeznička sekcija voljne su da zaposle veći broj kvalifikovanih radnika kao stolare, zidare, tokare, kovače i limare.

Iz Jugoslavije

Predavanje dra. Lichta u Sarajevu. Gospodin dr. Aleksandar Licht došao je u nedjelju, 26. decembra na večer u Sarajevo te je boravio u našoj sredini sve do petka u jutro. Na vijest o njegovu dolasku sakupio se na stanici lijepi broj njegovih prijatelja i sumišljenika, da ga dočekaju, a isto tako su ga ovi prigodom odlaska ispratili. Ali ne samo uže kolo prijatelja, nego i širi redovi sarajevskih cijonista bili su dolaskom gosp. dra. Lichta obradovani i počašćeni. Vidan dokaz tomu dali su sarajevski Židovi na javnoj skupštini u srijedu na večer u Društvenom Domu, gdje je naš opšte obljubljeni gost govorio o židovskoj renesanci. Velika je dvorana bila nekoliko časaka iza 6 sati dupkom puna i ako je naše nacionalno društvo moglo tu skupštinu sazvati tek u zadnji čas. Broj prisutnika iznosio je oko 1500 duša tako da su sva mjesta u dvorani i na balkonu bila zaposjednuta te je veliki broj slušalaca morao stajati.

Govor gosp. dra. Lichta trajao je pun sat i držao slušaoce za cijelo vrijeme u napetoj za Sarajevo neobičnoj i neuobičajenoj pozornosti. Donosimo kratak izvadak iz toga govora, koji je u svima ostavio silan i dubok utisak, i ako znamo da smo time iznakazili harmonijsku cjelinu snažnih misli, koje je govornik razvio.

Prije prelaza na temu bacio je g. dr. Licht kratak pogled na prošlost, i počevši od razorenja hrama za Titusova vremena. I nakon državne propasti, židovski je narod održao individualitet duha i stvorio sebi duševnu domaju. — Opisuje kulturni evat u maurska vremena, kad su predji današnjih Seferada živjeli u Španiji, odakle su ih kasnije prognali. — Život židovskoga naroda kroza sav srednji vijek nije ništa

drugo nego marterijalogija. — Taj crni srednji vijek još i danas traje. Pogromi danobice uništavaju na stotine židovskih života. Kako se Židov ponio prema svemu tome? Tjelesno je on pasivno podnašao i trpio. Ali uporedo sa tim vanjskim helotstvom razvila se i održala u Židovu velika čista duševna dostojnost i čudorednost. — Iza francuske revolucije, koja je proklamovala jed nakopravnost za sve, nastalo je doba emancipacije. Nakon ove — kao iza svakog pokušaja emancipacije — nađošla je veća reakcija. — Pozabavivši se malo Bilu — pokretom prelazi govornik na cijonizam. Cijonizam je konzekvencija dostojanstva židovskog naroda. Od nazad 23 godine ovamo židovska se duševnost razbujala i razmahala. Namjesto žute kape, tog znaka sramote, danas nosi svjestan Židov svoj Magen David, znak časti i ponosa. — Govornik opisuje grozno stanje židovstva za vrijeme rata. Mi, koje su smatrali narodom strašivica, ne ćemo da tajimo, da smo osjećali duboko gnjušanje nad mahnitim prolijevanjem ljudske krvi. Plemenitije je boriti se protiv rata, nego za rat. Rat može da bude dopušten samo kao sredstvo obrane. Mi smo za svjetskog rata najbolnije osjećali borbu brata protiv brata. — Spomenuvši Balfourovu deklaraciju prelazi govornik na predhistorijat San Rema te na najnovije događaje iza San Rema, opisujući u vezi s tim jerusalajimske pogrome, kod kojih se novi palestinski Židov nije ponio pasivno kao njegov brat u istočnoj Evropi. I školska su djeca u Jerusalajimu ustala na obranu židovskih života i židovske imovine. To vidno svjedočanstvo volje naroda, koji sam hoće svoju domaju, vrijedi mnogo više nego sva obećanja svih međjunarodnih faktora. Weizman je u San Remu preuzeo velike obaveze u ime židovskoga naroda prema čitavom svijetu. Ako mi ne ispunimo tih obaveza, to će budućnost židovstva biti jednom za uvijek zapečaćena. — Mi vjerujemo, da će židovski narod podići u Palestini zajednicu, u kojoj će triumfirati ideal socijalne pravde. Iskrenim i ubjedljivim zanosom opisuje govornik buduću domaju židovskog naroda, koja ne će biti samo utočište za 3 i pol milijuna proganjanih Židova iz zemalja pogroma. Palestina znači i za sve ostale Židove jednu potpunu obnovu i jednu potpunu domaju.

Govornik je bio često prekidan opštim povladjivanjem, a na koncu govora jedva da se htjelo stišati burno pljeskanje slušalaca. Gosp. tajnik. Isak Salom, koji je predsjedao skupštini, zahvalio je toplim riječima uglednom gostu u ime sazivačkog društva i u ime svih prisutnika.

(Židovska Svijest, Sarajevo)

»Žene, djeca, Madžari i Židovi.« U povodu minulih komunističkih nemira u našoj državi »posebni izvjestitelj« zagrebačkog dnevnika »Novosti« javlja — bit će iz »dobro upućenih vrela« — te su učesnici neuspjeloga pokušaja komunističkog puča najvećim dijelom »žene, djeca, Madžari i Židovi.«

Nije to prvi put, a ne će biti ni zadnji, što se taj list služi orudjem klerikalnog antisemitstva. Tek je ovaj put

njegova antisemitska pakost i suviše naivna i smiješna, te bi mogla upaliti i u najzatucanijeg antisemite. Ako iko je, a to je vodstvo komunističke organizacije u našoj domovini potpuno bez Židova. Ni najpomnijem traganju policijskih organa nije uspjelo obresti te opasne komunističke Židove, koji se uz žene i djecu roje u glavi dobro obaviještenog »posebnog izvjestitelja«. Mozak toga izvjestitelja čini se da je i policiji suviše jalova prostoriya za rešerše...

Znamo mi dobro tu »oprobanu« metodu. Ne mari, što su »proletarske mase« u Mačedoniji i Crnoj Gori iz izvjesnih razloga — za cijelo ne zbog simpatija za Trockoga — »komunističke«. Ne mari, što među Slovencima u Trbovlju jednako ne bi »upalio« koji Židov kao ni u Kreki i Kakanju. »Novosti« se drže one: Credo quia absurdum. Ali to je još više, to je prozirno benasto.

Mi se na tu bilješku osvrćemo zato, da zabilježimo onu pakost, koja u svakoj danoj prilici kuša da omrazi jedan pokret — apelujući na najniže instinkte rasne mržnje — time, da dobaci masi Židove. Ovako je carska Rusija u vremenima državnih kriza udešavala programe.

»Posebnom izvjestitelju« »Novosti« ne daju mira lovorike Horthyja, Heijjasa, Biboa i Petljure.

Antisemitizam bečkog »dumme Kerla« u pogoršanom izdanju može da djeluje samo na žene, djecu i — Mađare« Horthyeva kova.

Bijeljina. Dne 30. kislea priredila je ovdašnja mjesna cionistička organizacija Makabejsku svečanost s ovim programom: »Crveno more« od Hinka

Gottlieba, deklamovala je sum. Rifka Salom. Iza toga slijedila je: »Živa slika Ereca Israela« od dr. Konstatina. koja je veoma dobro uspjela.

Treća tačka programa bila je: Hanuka Alegorija, koju su izvodjela naša djeca na opće zadovoljstvo. Osobito se ima istaći izvrsnu igru malog Bernarda Salom, koji je imao ulogu unuka i sum. Jakice Danon, uloga djeda. — Nakon pauze odigran je komičan igrokaz u jednom činu »Ljubavno pismo«, od Koste Trifkovića. — Poslije programa je počeo ples, koji je trajao do kasno u jutro. Posebna briga je posvećena bila oko uredjaja bifea. Uspjeh je bio veoma dobar kako moralan tako i finansijski. Polovica čistog prihoda je namijenjena Židovskom Narodnom Fondu, a ostatak za podizanje spomenika blagopokojnom starini Nathanu Landau. Napokon se ima istaći, da pripada hvale radi tog silnog uspjeha sum. Ritki Salom, Simhi Montilji, Berti Papo, Salomonu Baruchu i S. Winteru.

Makabejska svečanost u Varaždinu. Inicijativom agilnog tajnika mjesne cionističke organizacije gosp. Mate Straussa, osnovan je »Odbor židovske omladine« u svrhu pripreme Hanuka-svečanosti, koja je obdržavana u subotu dne 11. prosinca 1920. u 8 sati na večer u formi intimne kućne zabave sa plesom.

Zabava sama bila je vrlo dobro posjećena — nije manjkala gotove nijedna obitelj, a mnogo je bilo i nežidovskih gostova — te je kod najboljeg raspolaženja svih prisutnih potrajala do zore.

Nakon pozdravnog govora odbor-skog predsjednika g. Mate Straussa izvedene su pojedine točke rasporeda na najveće zadovoljstvo prisutnih, te

valja naročito istaknuti slijedeće točke: Hanuka—svijeće. Aktovka od Mate Straussa, uvježbana po autoru. Bach-Koncert. izvodjela gdjica M. Schwartz, Haydn—Trio (glasovir, gusle, čelo) izvodjali gospodja dr. Krajanski, te gg. Pavao Schwartz i dr. Artur Krajanski, Rosenfeld: Na krilu okeana. deklamovao g. Mato Strauss, Rosenfeld: Hanuka-svijeće, deklamovala gdjica Mira Spitzer sa 8 djece i konačno kao točku izvan programa vrlo duhovitu parodiju Preradovićeve »Zmije« od dra. Teodora Ernsta, koja je izazvala buru smijeha i dobre volje.

Sve u svemu vrlo dobro i na sveopće zadovoljstvo uspjela zabava, kojom su priredjivači pružili dokaz, da je uz dovoljno mara i požrtvovnosti moguće i ovdje u Varaždinu upriličiti čisto židovsku zabavu.

Nadamo se, da će ideja osnutka židovskog omladinskog društva doći u dogledno vrijeme do ostvarenja i svojim djelovanjem doprinijeti k osviještenju varaždinskih Židova.

Lijepa čista dobit podijeljena je među razne židovske institucije.

Velika kostimirana zabava Makabija u Zagrebu. Žid. gombalačko i športsko društvo Makabi u Zagrebu priredjuje dne 10. februara u velikoj dvorani Sokola i u prostorijama »Kola« sjajni kostimirani ples pod geslom: »Jedna noć u Palestini«. Prošlogodišnji uspjeh i ovogodišnje velike pripreve, osobito one oko sastavljanja originalnih grupa u prošlosti, i sadašnjosti, obećavaju najljepša iznenađenja, te će i ovaj puta opravdati nadu, da će Makabijeva večer biti najuspjelija židovska priredba ove sezone.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Opći darovi

Sarajevo. Žid. nac. društvo kao prihod od Makabejske svečanosti 6500.— davoroljni priloz na akademiji prig. hanuke »Morije« — Jehuda Makabi« 1350.— Prig. barmiceve Hajim Jak. Alkalaya sabrala Roza Finci 868.— »Safa Berura kao prinos od vrtne zabave 750.— »Poale Cijon dio prihoda zabave 724.50 »Safa Berura« prinos dječje zabave 350.— Moše Avram Danon kod tore 200., Him Alkalay prig. Barniceve 200.— Na sijelu kod Salamona Pape sab. 160.— po 100.— David I. Danon, Elias Zweccker, dr. Sohn, Mihael Ast, dr. Danon, po Albertu Ozmi od I. Danona, Leon Katan, po 50.— Haim I. Salom, Elias Mair Kabiljo, F. Buchwald, Sal. Izak Levi, Ing. Sumbul, E. Atijas, Šelomo Š. Altarac, Moše Jak. Altarac, Roza Leon Ozmo, Santo A. Altarac, Avram Vita Altarac; Giza Weizner sabrala na sijelu 80.— Rifka Weitzner 40.— po 20.— Karl Weizner, Rifka Finzi, H. Marko, Schreiber, A. Wetzner Giza, Mani Poljokan, M. Montilja, Azriel Atijas izg. okl. Azias Asf, Moša Pinto, Ester Alkalay sabrala 80.— po Albertu Ozmi od N. N. 60.— S. Alkalay za dobru vožnju u autu 60.— po 40.— Jos. Santo Altarac, N. N. Izak Moše Perera po 30.— Rafael Finzi, Haim Pinto, Paul Kohn, po 20.— J. Levi, Haim Hevi, Sal. Pollak, Sam. I. Montilja, Haham Moše Maestro, Avram Moše Papo, Sal. Altarac, J. Kohen, S. Altarac, po 10.— J. Abinum, J. Altarac, B. Pinto, Blanka Pinto po 5.— H. Ast 13.402.50 Koprivnica. Prig. zaruka Lote Kolmann — Hinko Weiler sabrano 450.— Zemun. Darovano u sefard. hramu: Robert

Asriel 1050.— Albert Farhy 200.— po 100.— Sam. Amar, Selma Haim, Jos. Leon, Mirjam Sasson, N. N. po 50.— Amelie Sarafoff, Jeanette Sarafoff, Lizi Sarafoff, Gavra Coen, po 40 W. Adler, po 20.— A. Almoslino, Mici Sasson, David Sasson, Moric Sasson za pokoj duše svoga oca Majir I. Sasson i majke Sare Ester Sasson 1000.— 3050.— Dobojoj Samuel Elazar poslao 325.— Osijek Rosenberg 400.— Schwarz 170.— Julije Fišer 103.— Drag. Glesinger 100.— L. Freundlich 100.— Filip Lang 85.— F. Lang 50.— Julija Schwarz 22.—, Schneider 4.— 1034.— Zagreb dr. B. St. višak honorara Lava Sterna 40.— Adolf Stern izg. šah partija 10.— umj. čest. Maks Borovicu daruju: S. Deucht 30.— dr. A. Licht 30.— po 20.— Hinko Graf, dr. O. Braun, Artur Fürst, Hinko Stern, Adolf Stern,, Robert Kaufer, Mirosl. Singer, dr. B. Stein po 10.— Rud. Bornstein, Pavao Beck svega 240.— Prig. rodendana Margite Weiser sabr. Milan Hirschler 300.— A. Sp. sabr. 100.— 690.— Caprag Viktor Schwabenitz 30.— Sisak Po Malvini Schwabenitz 20.— Bjelovar Prig. zaruka Elle Seligmann — Daniel Weiller daruju: Obitelj Seligmann, 100.— po 40.— Rudolf Weber, Janka Seligmann, Daniel Weiller, Simon Seligman, po 20.— Leop. Kraus, R. Steiner, Terezija Weiller, Elza Seligmann po 10.— Hermina Singer, P. Sommer, Marko Lederer, Seligmann. 388.— Bitolj. Po B' ne Cijonu poslano (specifikacija slijedi) 12000.— 31.389.50

Škrabice :

Zagreb. David Spitzer 60.— dr. A. Licht 60.— Bela Neuman 64.—, dr. H. Jacobi 82.—, Steiner naslj. 72.—, I. Steiner 21.— 359.— Sarajevo Moise Montilja poslao ostatak (Specifikacija slijedi) 1327.55 1686.50

Samoopozovanje.

Sarajevo Žid. nac. društvo 300.— dr. Sam. Maestro 180.—, Romano Leon 150.— Anton Hehr 90.— po 60.— M. Neumann, M. Papo, po 40.— I. Perić, po 30.— R. Abinum, H. Ozmo, J. Baruch, I. Vita Levi, dr. Ž. Bauer, H. Ozmo, Z. Finzi, J. Ferera, dr. M. Levi, J. Baruch, I. Levi, Abinum, Hamunović, S. Alkalay dr. Levi, »Jehuda Makabi« po 16.— P. Ovadija po 15.— I. Herman, Kapon, Finzi, Maestro, R. Finzi, Albrahari, Pinto P., R. Konforte, R. Alkalay, Zwecker, R. Montiljo, I. Levi, Lea M. Pinto, Apel 6., N. Finzi, M. Maestro, Kampus, Izak Salom, po 12.— Finzi Isidor, Isak Finzi, Kabiljo M. Hirschl, David Salom, A. Montilja, po 10.— Baruch, po 9.— M. Bararon, Leon Pinto, M. Bararon, po 8.— M. Hirschl po 6.— I. Levi, M. Papo, Eškenazi, Izrael, Gaon, Maestro, Abinum Vita Levi, dr. S. Maestro, Sara Maestro, Kalderon, I. A. Papo, Montilja po 5.— Baruch po 4.— Milka Hirschl. 1838.— Zagreb »Benot Cijon 38.— Osijek dr. E. Fischer 150.— V. Hahn 100. H. Halm« 100.— Mirko Kraus 20.— 370.— 2246.—

Zlatna knjiga :

Sarajevo Židovsko nac. društvo u. i. svog
predsjednika Izaka Saloma 1000.—

Masline :

Zagreb M. S. n. i. Draga Weinberger kao prvi
obrok izg. oklade u vrt Gustava Weinbergera
250.— Literarni sast. u gaj dr. H. Jacobi 500.—
750.—

Sisak Prig. Barnieve Eleazara Schwabenitza
sab. u. i. istog u gaj dr. Lichta: po 40.— Vik-
tor Schwabenitz, Ign. Spitzer, Elza Fischbein,
Papo, po 30.— Jos. Schwabenitz, Malvina
Schwabenitz, po 20 N. N., Leon Hessel, dr.
Heiss, Eleazar Schwabenitz, po 10.— rab.
Schreiber, Klinkov tein 300.—
Križevac Na svatovima Jelisave Hirschl —
Maks Grünberg sabrano u. i. istih u gaj »B'ne
Jisroel« 3600.—
4650.—

Za »Nordanov grad«

Brod n. S. Žid. oml. društvo »Maks Nordan«
dio čistog prihoda »Makabejske svečanosti«
2000.—

Dječji sabirni arci.

Zagreb 826.—
Osijek 6255.—
Sarajevo 9949.30
Brod n. S. 1191.40
18.498.70

Obnova Palestine

Mostar Olga Rosenfeld poslala 5183.—
Sarajevo Izak Salom 100.—
Bos. Brod Alfred Goldberger 1150.— Gustav
Redlich 1000.— Maks Auerbach 700.— po 400
Mošo Eškenazi, dr. Marić, Albert, po 200.—
Hugo Friedmann, dr. B. Haas, dr. A. Wer-
ber, po 100.— Lj. Krasnaj, po 50.— Strassber-
ger, D. Pesack, po 40.— Himlauer, Ing. Singer,
Zucker, N. N. za prodane vrpce 408.— 5018.—
10301.—

Obiteljska dar. knjiga

Zagreb Na svatovima Mandi Kauders — prof.
Oton Glücks sakupljeno 1500.—

Mirovni čekovi

Osijek Ervin Kraus 500.— po 100.— dr. E. Fi-
scher, Aleks. Stark, Moric Kümmelberg, Leo
Lang, po 50.— Filip Stein, po 30.— Bruno Herzl
po 25.— Mirko Kraus, Bernh. Kerpner, Leo
Zimmermann 1055.—

PREGLED

Unišlo je iz Hrvatske, Slavonije
i Dalmacije K 24.183,40
iz Bosne i Hercegovine K 38.143,35
iz Srbije K 12.000.—
Ukupno K 74.326,75

Za vrijeme od 27. XII. do 31. XII. 1920
unišlo je K 48.352,35., a od 1. I. do 5. I. 1921.
unišlo je K 25. 974. 40.

Za »Židovsku dačku menzu« u Zagrebu daro-
vali su:

Prigodom vjenčanja gdjice. Milke Schreiber
s g. L. Steinfeldom K 700.—; Sakupljeno po g.
dr. Hugo Kon prigodom Bar-Mizva slave kod
Izidora Hirschla K 540.— i to: po K 40.— Dr.
Hinko Hirschl, N. N., Lukić, Lela Hirschl, Sauer,
Glaser, Isidor Hirschl, N. N., Max Kohn, Ljud.
Fischer; po K 20.— D. J. Weiss, Ella Augenlus,
Neudorfer, Mavro Hrschl, Laubrek, Josip Hirschl,
po K 10.— N. N., Grete Hirschl; Prigodom svad-
be Frank Ofner sakupljeno K 1350.—, prigodom
svadbe Stefan Mayer, Malvina Lichtner 770.—

Nadalje: K 100.— Makso Nyitra, po K 400.—
Makso Lederer. Slavoliub Deutsch: K 440.— Ju-
lio Fuchs. Mitrovica. K 100.— Dr. Gustav Klein,
Djakovo, K 200.— »Atehija« Beograd, K 56.—
Sieničak; bogoštovnoj općini Vinkovci kod To-
re: po K 500.— David Ausländer, Jak. Schlesin-
ger, K 300.— Ignatz Šlojmović, K 100.— Lj.
Hofmann, Bernhard Flesch, Isak Schlesinger,
po K 50.— Jak. Kohn, K 20.— Hirschfeld, K
100.— David Spitzer, Zagreb, K 1000.— D.
Hrschl Zagreb, K 500.— bogoštovna općina u
Osijeku.

(Nastavak slijedi.)

ELSA ROSENBERG
SAMUEL MARTON

zaručeni

Šid, prosinac 1920.

6

ANKA BARAN
ARTUR FÜRST

zaručeni

Zagreb, prosinac 1920.

9

ARTUR SCHEUER
ELZA SCHEUER RODJ. HIRŠL

vjenčani

Ludbreg, siječanj 1921.

10

Vunene tkanine**Platnena roba****Švajcarski voili****i batisti****M. BAUER**

Tekstilna roba na veliko

Ilica 39 - Zagreb - Ilica 39

Uzorke šaljem po želji

**Instalacioni
ured**

za uvadjanje električnih centrala, elek-
trične rasvjete, telefona i telegrafa

Milan Freiburger

Bakačeva 5 Zagreb Bakačeva 5

PRVA KOPRIVNIČKA**Tvornica****bojadisanih tkanina****(Blaufärberei)****Vilim Grünwald**

Telef. 49 - Koprivnica - Telef. 49

VREĆE

iz jute, teksilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugali i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepromočivih ponjava

Centralna Eskomptna i Mjenjačna Banka, d. d.

Ilica 26.

ZAGREB

Ilica 26.

Brzojavni naslov:
BrodbankaTelefon: { ravnateljstvo 8-78
blagajna 15-30

Pričuve preko K 45,000.000.—

Dionička glavnica K 50,000.000.—

Podružnice: Brod na Savi

Ulošci preko K 20,000.000.—

Podružnice: Osijek, Djakovo

Prima ULOŠKE na knjižice i u tekućem računu uz najbolji kamatnjak. Novi ulošci vraćaju se
odmah bez otkaza. — Daje MJESENE i KONTOKORENTNE VJERESIJE, finansira trgovačke
i industrijalne poslove uz najpovoljnije uvjete. — Obavlja sve BURZOVNE POSLOVE, kupuje
i prodaje devize, valute i efekte, izvršava sve naloge brzo i kulantno. — Prodaje uz dnevni
tečaj doznake, isplate i akreditive na sva mjesta u inozemstvu, a naročito na WIEN i PRAG.